

Muistio residenssitapaamisesta

Galleria Huuto Jätkäsaari, Helsinki, 16.11.2016

Koosteen tekijä: Riikka Suomi-Chande ja Viivi Nieminen, Suomen Taiteilijaseuran Ateljeesäätiö (13.1.2017)

Residenssitapaamisen tarkoituksena on koota vuosittain residenssientän toimijat yhteen keskustelemaan yhteisistä ajankohtaisista kysymyksistä. Tapaamisissa on tavoitteena kehittää residenssien valmiuksia ja käytänteitä jakamalla tietoa ja kokemuksia toimijalta toiselle. Vuonna 2016 tilaisuuden järjesti Suomen Taiteilijaseuran Ateljeesäätiö Taiteen edistämiskeskuksen tuella.

Tapaamiseen osallistui 21 residenssikysymyksiä työssään käsittelevää toimijaa seuraavista organisaatioista:

- AARK – Archipelago Art Residency in Korppoo
- Acme Studios & Res Artis
- Cirko – Uuden sirkuksen keskus
- Eckerö post- och tulhus / Ålands landskapsregering
- Eläintarhan huvila/Helsingin kulttuurikeskus
- HIAP
- Koneen Säätiö / Saaren kartano
- Kulttuurikeskus Vanha Paukku
- Nuoren Voiman Liitto / Villa Sarkia
- Pro Artibus
- Serlachius-museot Gustaf ja Gösta
- Suomen Kirjailijaliitto
- Suomen Kuvataidejärjestöjen Liitto
- Suomen Taiteilijaseuran Ateljeesäätiö
- Taidekeskus Antares
- Taidekeskus KulttuuriKauppila
- Taiteen edistämiskeskus/Lapin aluetoimipiste.

Vuoden 2016 tapaamisen erityisasiantuntijavieraana oli Lea O’Loughlin, joka on kansainvälisen residenssiverkoston Res Artisin sihteeri ja lontoolaisen Acme Studiosin residenssiohjelmapäällikkö. Lisäksi tapaamisessa puheenvuoron pitivät erityisasiantuntija Tomi Aho ja läänintaiteilija Malla Alatalo Taiteen edistämiskeskuksen Lapin toimipisteestä sekä vs. toiminnanjohtaja Anna Ulvinen Nuoren Voiman Liitosta.

Suomen Taiteilijaseuran Ateljeesäätiö, Tuula Paalimäki & Riikka Suomi-Chande

Tapaamisen esittely

Ateljeesäätiön asiamies Tuula Paalimäki lausui tervetuliaissanat ja suunnittelija Riikka Suomi-Chande kertoi tapaamisen taustasta. Suomi-Chande toi esiin että loppuvuosi on residenssientällä vilkas, marraskuussa järjestään eri puolilla maailmaa kolme eri kansainvälistä residenssikonferenssia, näistä Helsingissä samana iltana alkaa Kuvataideakatemia, Framen ja Hiapin järjestämä ”Residencies Reflected” symposium. Tapaamisten synergiaetuna Ateljeesäätiö sai residenssien tapaamiseen kutsuttua asiantuntijavieraaksi Lea O’Loughlin Lontoosta. Suomi-Chande oli myös iloinen että residenssitapaamisissa on mahdollista käydä dialogia Taiken, tällä kertaa Lapin toimipisteen, kanssa. Suomi-Chande totesi että Pohjois-Suomi on ollut jo pitempään aktiivinen toimija kansainvälisellä residenssientällä; Leena Vuotovesi listä valittiin Res Artisin hallituksen puheenjohtajaksi reilu vuosi sitten. Suomi-Chande välitti kokoukseen myös Upi Kärrin terveiset. Residenssien pienet taloudelliset resurssit ja avustusten riittämättömyys ovat haaste Kemijärven taiteilijaresidenssissä kuten monissa muissakin suomalaisissa residensseissä.

Suomi-Chanden mukaan osalla residensseistä on vaikeuksia mm. vakituisen henkilökunnan palkkaamisessa tai residenssin käyttöasteessa. Toiminnan kehittämisessä tärkeää on verkostojen kasvattaminen, kansainvälisen tunnettavuuden lisääminen ja toisaalta myös residenssin suhde paikalliseen, taiteen tai muuhun yhteisöön. Suomi-Chande toivoo että myös säätiön hoitamat residenssitoiminnan informaatio- ja koordinaatiotehtävät, kuten esim. www.artinres.fi sivuston ylläpito ja residenssitapaamiset ym., antaisivat residensseille välineitä oman toiminnan kehittämiseen.

Taiteen edistämiskeskus, Lapin toimipiste, erityisasiantuntija Tomi Aho **Joint Working Group on Culture**

Taiteen edistämiskeskuksen Lapin toimipisteen kansainvälisiin painopisteisiin kuuluu Barentsin alueen euroarktisen kulttuurisen yhteistyön kehittäminen. Erityisasiantuntija Tomi Aho kertoi Joint Working Group on Culturesta (JWGC), eli Barentsin alueella yli maanrajojen ulottuvasta yhteistyöstä.

Työryhmän tarkoituksena on Barentsin alueen kulttuurisen yhteistyön lisääminen ja jatkuminen sekä kulttuurien vaikutuksen vahvistaminen. JWGC:n temaattisina tavoitteina Aho mainitsi moninaisuuden ja monikulttuurisuuden, valmiuksien lisäämisen sekä uusien tapaamispaikkojen luomisen, ja kulttuurin käyttämisen työkaluna alueellisen, sosiaalisen ja taloudellisen kehityksen tavoittelussa.

Barentsin alueella kiinnostus toimijoiden väliseen yhteistyöhön on suuri. Kuitenkin yhteistyökumppaneiden löytäminen ym. koetaan usein ongelmallisena kentällä. Aho korosti luottamuksen rakentamisen tärkeyttä. Yhteisymmärryksen luominen vaatii kentän toiveiden kuuntelua ja etenemistä ruohonjuuritasolta ylöspäin.

Vahvistaakseen yhteistyötä JWGC on jo järjestänyt kolme sparrausessiota. Osallistujia sessioihin pystyttiin budjetin puitteissa ottamaan mukaan 100, mutta kiinnostuneita olisi ollut enemmänkin. Projektisuunnitelmia esitettiin 30 ja niistä osa sai suoraan rahoituksen ajatushautomon jälkeen.

Taiteen edistämiskeskus, Lapin toimipiste, läänintaiteilija (taidetuotannot) Malla Alatalo **Residency Network Hub for Cultural Intermediaries**

Lapin läänintaiteilija Malla Alatalo kertoi residenssientällä työskenteleville (mm. tuottajille, kuraattoreille, managereille, järjestöille) suunnatusta hankkeesta Residency Network Hub for Cultural Intermediaries. Sen tarkoituksena on residenssien avulla vahvistaa luovien alojen tekijöiden verkostoa Barentsin ja Itämeren maiden alueella, lisätä kollegiaalista asiantuntijuutta, esitellä eri residenssimalleja sekä välittää tietoiskuja verkottumista ja liikkuvuutta koskevista rahoituksista.

Residency Network Hubiin on Baltiasta kutsuttu edustajia Berliinistä, Puolasta, Liettuasta ja Latviasta. Kumppanialustana hankkeelle on JWGC. Rahoitus tulee ulkoministeriön IBA-rahaston, JWGC:n, Taiken ja OKM:n kautta.

Barentsin ja Baltian edustajille järjestetään marraskuun 2016–kesäkuun 2017 aikana kolme tapaamista. Ensimmäisen verkostoitumis- ja yhteistyötyöpajan moderoi Lea O'Loughlin ja se pidetään Pietarissa. Sen tarkoituksena on mahdollistaa osallistujien tutustuminen ja yhteistyökumppanien löytäminen. Ensimmäisessä tapaamisessa osallistujia tulee olemaan noin 50.

Seuraavaan, Berliinissä pidettävään tapaamiseen kutsutaan mukaan ne tahot, joiden yhteistyö on lähtenyt edellisestä tapaamisesta liikkeelle. Hyrynsalmella pidettävään kolmanteen tapaamiseen osallistuvat ne toimijat, jotka edelleen ovat jatkaneet yhteistyötä. Lisäksi residenssitoimijat tekevät vaihtojakson toisen hankkeeseen osallistuvan toimijan

tiloihin kesällä 2017.

Lyhyt esittelykierros, terveiset maakunnista

- Lapissa on tarkoitus kokeilla residenssien järjestämistä kuvataiteilijoiden kotona. Lisätietoa: lapintaiteilijaseura.fi/residenssit
- Taike aloittaa uuden ”moninaisuuden ja liikkuvuuden” kehittämisohjelman jossa Tomi Aho on koordinaattorina. Ohjelma tulee sisältämään erilaisia projekteja (ei vain taiteen tukemista).
- Pro Artibuksen Villa Snäcksundin ohjelmaa uudistetaan. Villa Snäcksundin kolmivuotisen kuvataiteilijaresidenssin lisäksi tulossa lyhempiaikainen tutkimusresidenssimahdollisuus Villa Snäcksundin talusrakennukseen (Torpet). Poikkitieteellisyys fokuksessa.
- Villa Eläintarha: Helsingin kaupungin organisaatiomuutos voi vaikuttaa myös residenssin toimintaan.
- Antares-residenssissä taiteilijoiden käytössä on erityisesti kuvanveistoon painottuneet työvälit, jatkossa myös grafiikanpaja.
- Serlachuksen residenssi on toiminut kaksi vuotta, residenssin käytössä on kaksi eri rakennusta, joissa voidaan vastaanottaa samanaikaisesti kolme taiteilijaa.
- Kulttuurikeskus Vanhassa Paukussa alkaa tammikuussa ensimmäiset residenssit.
- SKJL:n Aspan tuvan residenssityyppinen toiminta on käynnistysvaiheessa.
- Källskar avautuu myös talvikaudelle.
- Saaren kartanoon oli hakijoita 50 eri maasta.
- AARK: Residenssi saaristossa on myös yhteiskunnallinen kannanotto. Residenssi pyrkii dialogiin taiteen ja paikallisten välillä.
- Suomen Kirjailijaliitolla on kolme residenssiä ulkomailla yhteistyössä mm. Suomi-instituuttien kanssa (Ateena, Pietari & Tokio).

Res Artis, sihteeri/Acme Studios, residenssiohjelmapäällikkö Lea O'Loughlin

Res Artis- ja Acme Studios -ohjelmien esittely

Tapaamisen asiantuntijavieras Lea O'Loughlin esitteli edustamiensa Res Artis -residenssiverkoston sekä työ- ja residenssitiloja tarjoavan Acme Studiosin toimintaa.

1. Res Artis

Res Artis on kansainvälinen residenssiverkosto, säätiöpohjainen organisaatio, jonka kotipaikka on Amsterdam. Henkilökunnan muodostavat toiminnanjohtaja ja viestintäpäällikkö. Hallitukseen kuuluu kymmenen jäsentä jotka edustavat laaja-alaisesti eri maita.

Res Artisin tärkeimpiä arvoja O'Loughlin'n mukaan ovat ammattitaito, monimuotoisuus, läpinäkyvyys ja kestävyys. Res Artisilla on yli 550 jäsentä yli 70 maassa. Tällä hetkellä niistä vähän yli puolet on Euroopasta. O'Loughlin'n mielestä jakoa maanosien välillä tulisi saada tasoitettua. Jäsenten on tärkeä sitoutua verkoston yhteisiin arvoihin.

Res Artisin internet-sivuilla on laaja kävijäkunta, mikä kasvattaa verkoston jäsenten näkyvyyttä. (Muita etuja jäsenyydestä on mm. uutiskirjeet, maina jne.) Vuosittainen jäsenmaksu on suhteessa organisaation budjettiin.

Tapaamisilla, joissa jäsenten on mahdollista tavata kasvoitusten ja keskustella, on Res Artisin toiminnassa tärkeä rooli. Marraskuussa 2016 Teheranissa järjestetään Lähi-Idän ensimmäinen Res Artis -tapaaminen. Sinne on ilmoittautunut 50 osallistujaa, joista 25 tulee Lähi-Idän alueelta. Vuoden 2017 tapaaminen pidetään Euroopassa.

Res Artisilla on tarve perustaa uusia paikallisia toimistoja eri puolille maailmaa nykyisen Amsterdamin keskustoimiston lisäksi. Puheenjohtaja Leena Vuotovesi on ehdottanut arktisen toimiston perustamista lihin, mikäli vain rahoitus saadaan järjestymään.

2. Acme Studios

Acme Studios on Lontooseen keskittynyt organisaatio, joka tarjoaa työskentelytiloja sekä residenssejä. Suurin osa sen 573 studiosta sijaitsee Itä-Lontoossa. Työhuoneiden vuokrat ovat varsin kohtuullisia, noin kolmasosan siitä, mitä vapailta markkinoilta vuokratuissa.

Acme Studiosilla on useita erilaisia residenssimalleja. Englantilaisille taiteilijoille on tarjolla 12 viisivuotista residenssiä, joihin kuuluu yhdistetty työ- ja asuintila edulliseen hintaan. Joka vuosi Acme Studios jakaa myös yhden 12 kuukauden residenssin, johon sisältyy ilmainen työtila sekä apuraha.

Acme Studios tekee yhteistyötä Englannin taidekoulujen kanssa ja sillä on erityisiä vuoden mittaisia residenssiohjelmaa vastavalmistuneille taiteilijoille. Niihin kuuluu koulusta riippuen joko ilmainen työtila, apuraha ja mentorointituki tai edullinen vuokrastudio, seminaareja ja työhuonekäyntejä.

Lisäksi Acme Studios tekee yhteistyötä seitsemän ulkomaalaisen organisaation kanssa ja tarjoaa näiden toimijoiden valitsemille kansainvälisille taiteilijoille työtilan Lontoosta.

Tuetuilta taiteilijoilta Acme Studios odottaa taiteellisen toiminnan kehittymistä residenssijakson aikana. Residenssijakso mahdollistaa taiteilijoiden intensiivisen keskittymisen työhön. Osa residenssin hyödyistä tulee esille vasta residenssijakson jälkeen.

Acme Studios tekee yhteistyötä useiden englantilaisten taidealan organisaatioiden ja edustajien kanssa. Sillä ei ole omaa näyttelytilaa tms. Sen tarkoitus on järjestää tapahtumia, näyttelyitä, esiintymisiä ja keskusteluja residenssivierailujen osana. Vuoden 2016 yhteistyökumppaneista O'Loughlin mainitsi mm. V&A museon, The Whitechapel Galleryn ja Open School Eastin. Yhteistyökumppanin Acme Studios pyrkii löytämään taiteilijan tarpeiden mukaan. Taiteilijoille tarjotaan mentoreita, tukea työhön, ja kontakteja taidemaailmaan, Lontoossa residenssille keskeistä on tarjota suhde myös taidemarkkinoihin.

Nuoren voiman Liitto, vs. toiminnanjohtaja Anna Ulvinen Villa Sarkia

Vs. toiminnanjohtaja Anna Ulvinen esitteli Nuoren Voiman Liiton toimintaa. Päätehtäviä ovat kirjoittajakoulutuksen järjestäminen, Nuori Voima -lehden julkaiseminen ja kirjallisuustapahtumien (esim. Runokuu) järjestäminen. Nuoren Voiman Liiton kotipaikka on Helsinki ja sillä on 4 työntekijää. Sen erityistehtävänä on tukea nuoria kirjoittajia mm. Villa Sarkian residenssin kautta.

Tämä vuosi on ollut Villa Sarkian kuudes toimintavuosi, residenssi on perustettu 2010.

Residenssi soveltuu sekä yksilötyöskentelyyn että työryhmille ja on maksuton. Myös esikoiskirjailijat voivat hakea residenssiin, sillä tärkeimpänä kriteerinä pidetään hyvää työhakemusta. Residenssitoiminnalla Nuoren Voiman Liitto haluaa konkreettisesti auttaa kirjailijaa teoksen synnystä, mahdollistaa työskentelyrauhan ja keskittymisen ja mahdollisesti myös verkostoitumisen.

Villa Sarkian rahoitusta on haettu vuosittain Sysmän kunnalta, Taikelta ja Nordic Culture Pointista. Asuin- ja työtila on taiteilijalle ilmainen. Nuoren Voiman Liiton tavoitteena on tulevaisuudessa tukea residenssiin valittua taiteilijaa lisäksi pienellä avustuksella.

Sysmän kunta vastaa kiinteistöstä, Nuoren Voiman Liitto tiedotuksesta ja taiteilijavalinnoista.

Ulvinen tähdensi että he kokevat olevan ensisijaisen tärkeää, että residenssitoiminnan kautta pystytään tarjoamaan jotain paikallisille, myös vastineeksi Sysmän kunnalta saadusta tuesta. Residenssivieras voi tehdä kirjasto- tai kouluvierailun, järjestää työpajan tai pitää muun itselleen ja työskentelylleen sopivan tapahtuman. Tällä tavoin residenssivieras tulee osalliseksi Sysmän kulttuurielämää ja heidän jalanjälkensä näkyy paikallisessa ympäristössä.

Residenssivieraan tulee sitoutua työskentelyyn residenssissä 20 pv /kk. Tämä mahdollistaa taiteilijalle myös kotona käymisen residenssin aikana. Residenssiin ei saa ottaa perheenjäseniä, paitsi jos residenssiin on valittu työpari.

Taiteilijan tulee tehdä ajastaan raportti ja mainita Villa Sarkia/Nuoren Voiman Liitto valmistuneessa teoksessa. Raportin korvaamista residenssityöskentelystä kertovalla blogikirjoituksena on myös pohdittu. Tämä välittäisi residenssistä tietoa samalla myös ulkopuolisille.

Puolet taiteilijoista on tullut ulkomailta, puolet Suomesta. Palaute Villa Sarkiassa työskentelystä on ollut positiivista. Suomalaisvieraiden palautteessa korostuu paikan luoma työrauha (kun ei ole tavallista arkea, voi keskittyä työhön ja saa paljon aikaa). Kansainvälisillä vierailuilla myös ympäristön merkitys ja sen tuoma inspiraatio on tärkeä.

Tieto residenssistä on mennyt eteenpäin kansainvälisten yhteistyökumppaneiden kautta. Ulvinen pohti erilaisia tiedotuskanavia ja näki haasteena erityisesti sysmälaisten tavoittamisen, paikalliset ihmiset kysyvät mitä residenssi antaa heille. Hyviä kokemuksia on kuitenkin saatu mm. Sarkiassa järjestetyllä pilottikurssilla ”Kolmen päivän novelli” johon osallistui 5 sysmälaistä ja viisi muualta tulevaa osallistujaa. Työpajan kautta löytyi useita paikallisia kirjoittajia ja syntyi uusia kohtaamisia ja yhteistyötä.

Loppukeskustelu

Ulvisen puheenvuoroa seurasi innostunut keskustelu ja pohdiskelu, miten residenssissä vierailevien taiteilijoiden ja paikallisten asukkaiden kohtaamista voidaan helpottaa. Avaimina tähän nähtiin mm. open studio -tilaisuuksien ja taiteilijaluentojen järjestäminen, säännöllisesti toistuvat ”perjantaikahvit” (Serlachiuksen residenssi) tai tulo- ja lähtökahvit (KulttuuriKauppila), paikallisten taiteilijoiden ja residenssivieraiden yhteiset tapaamiset (KulttuuriKauppilassa on palkattu kummitaiteilijoita jotka huolehtivat taiteilijoista), kansainvälisten residenssitaiteilijoiden toimiminen kuvataideopettajina paikallisessa koulussa korvausta vastaan (osana opetusohjelmaa, lin kunta maksaa palkan taiteilijalle, KulttuuriKauppila), yhteisötaiteilijan palkkaaminen (Saaren kartano), osallistuminen työpajoihin tai niiden järjestäminen, paikallislehtien tiivis kontaktointi ja tiedotus sekä yhteistyö residenssin blogikirjoittajan ja paikallisen median välillä.

Suurelle osalle suomalaisia residenssitoimijoita yhteistä ovat pienet resurssit. Tämän takia työtä on tehtävä antaumuksella. Ateljeesäätiö ottaa residensseihin yhteyttä lähiaikoina mm. taiteilijatilastojen keruun tiimoilta ja pyrkii kehittämään residenssisivustoa ja suomalaisresidenssien yhteisiä Facebook-sivuja eteenpäin. Vuosittaisilla residenssitapaamisilla pyritään vahvistamaan residenssikenttää.